

NBV 125 jaar!

Angels thuis! Overwegingen bij het vijfentwintigjarige bestaan van de VBBN in 1922

Tekst Bart de Coo, foto Remco Schoonderwoert

In 1922 bestond de VBBN vijfentwintig jaar. Voor bestuurslid T.C. Hootsen was het aanleiding voor een lang artikel in het *Maandschrift voor de bijenteelt*. Hij blikt terug op de gehele periode vanaf de oprichting tot het heden van die tijd, een periode die hij goed overziet; hij behoorde tot de oprichters. Hij bespreekt redenen en aanleidingen voor de oprichting en het bestaan van de VBBN en de stand van zaken op dat moment. Punt voor punt loopt hij de kwesties en de agendapunten langs. Eigenlijk leest het weg als een feest van herkenning.

In 1922 was de bijenteelt geen schim meer van wat ze ooit geweest was. Hootsen noemt de periode rond 1830 als het moment waarop de stagnatie inzette. Honing kreeg namelijk steeds meer concurrentie van de suikerbieten, die goedkopere suiker leverden dan de rietsuiker uit de koloniën. Stearine en paraffine en nog meer aardolieproducten waren in opkomst en die drukten de bijenwas volledig uit de markt. De heidevelden werden in rap tempo ontgonnen en omgezet in bos en landbouwgrond en het steeds intensievere gebruik van de grond ging ten koste van de dracht, toen al! Ook de teelt van boekweit en koolzaad, ooit enorme voedselbronnen voor de bijen, was verschrompeld.

Oprichting

De VBBN werd mede opgericht uit een gevoel van urgentie. De landbouwtentoonstelling van 1884 in Amsterdam moet bij Nederlandse imkers gevoelens van schaamte, bewondering en afgunst gewekt hebben. Kijk die Duitsers eens! Met hun losse bouw, hun gestapelde kastdelen, hun kunstraat en hun slingers! We lopen achter! Het moest ook in Nederland allemaal tot stand gaan komen, door middel van cursussen, voordrachten, financiële ondersteuning, tentoonstellingen en publicaties. Het Nederlandse imkersjargon wemelt dan ook van de germanismen: roer, aflegger, omlarven, afbijten. Het is allemaal halfverteerd Duits.

Aanvankelijk kroop het ledental tergend langzaam naar de tweeduizend leden. De grafiek schoot omhoog toen de overheid met accijnsvrije suiker voor de imkers op de proppen kwam, die wel 'gedenatureerd' was, oftewel, ongeschikt gemaakt voor menselijke consumptie. Binnen enkele jaren had de vereniging meer dan tienduizend leden.

Maandschrift

Het *Maandschrift voor de bijenteelt*, het periodiek van de VBBN, werd voor imkers een belangrijke informatiebron. Redacteuren en de andere auteurs schreven wel eens iets

25-jarig jubileumnummer

wat niet helemaal strookte met gewoonten en overtuigingen van de lezers, wat aanleiding gaf tot felle polemieken, onaangename woordenwisselingen en zelfs tot scheldkannonades en 'haatmail', zoals wij nu zouden zeggen. Hootsen maakt melding van een zekere meneer Begeman, wiens om redenen van verregaande onwelvoeglijkheid buiten de kolommen gehouden epistels bewaard werden in de bibliotheek. U zou ze kunnen vinden onder 'afdeling VIII'. Wil iemand in Ede ze eens proberen op te sporen? Dit maakt nieuwsgierig.

De redactie probeerde de lezers te beschaven met de leuze: "Men kan niet verbeteren door te verbitteren; angels thuis!" Redacteuren moeten aanzien gehad hebben, maar ook een olifantenhuid. Het was nooit goed. Dan was het weer te

gedetailleerd, dan weer te beknopt; dan weer te wetenschappelijk, dan weer te elementair; dan weer te veel stilistisch bombast, dan weer te veel Jip en Janneke. En zo voort en zo verder. Er was, in de woorden van Hootsen, "geen vereniging met zo veel heterogene bestanddelen".

Onderwijs

Ook het onderwijs is altijd al een poot van vereniging geweest, maar in de eerste vijftig jaar was die wiebelig en onvast. Interessant was de tegenstrijdigheid tussen het stijgende ledental (suiker!) en de nauwelijks gevoelde behoefte aan onderwijs. Dat die 'suikerleden' echt imkers waren, lijdt weinig twijfel: de suiker was gedenatureerd en kon dus niet verdwijnen in de appeltaart. Tegelijkertijd hoefden de suikerleden kennelijk geen uitleg over de kunst van het imkeren. Een verklaring zou kunnen zijn dat de meeste imkers nog gewoon traditioneel met de korf imkerden, precies zoals pa dat altijd gedaan had en al zijn vadersen voor hem – met de welgemeende excuses aan de dames: in 1922 was een imker per definitie een man. Die verklaring is in overeenstemming met de waarneming van Hootsen dat de imkerij met ronde korven van stro, vooral gebaseerd op traditie, nog weinig tekenen van achteruitgang vertoonde. De overheid zag dat het niet goed ging met het onderwijs in de bijenteelt en stelde een tweetal 'rijksbijenteeltconsulenten' aan, die in overheidsdienst waren.

Men deed alles om de imkers van de korf af te krijgen, maar de weerstand was taai. Er werden 'modelstallen' in het leven geroepen om de moderne simplexkasten te tonen, maar om allerlei redenen werkte dat idee niet. Vervolgens kwamen er 'waarnemingsstations' die experimenten deden met nieuwe bedrijfsmethoden en daarover verslag uitbrachten. "Maar Breda en Schoorl zenden niet meer in," zegt Hootsen, alsof het om marslanders of gezonken schepen gaat. Er kwamen voorts tentoonstellingen waarvan die in Amsterdam in 1919 en die in Boxtel in 1920 successen geweest moeten zijn.

Handel

Dan staat Hootsen stil bij het 'honingvraagstuk', zoals hij het noemt: kan er een nationaal kwaliteitskeurmerk komen? Een standaardprijs? Centrale verkooppunten? Nationaal georganiseerde reclamecampagnes? Er werden prijsvragen uitgeschreven en brochures gedrukt, maar het werd allemaal geen succes. De redenen zijn precies dezelfde als tegenwoordig: de Nederlandse imker kan geen regelmatige aanvoer waarborgen van voldoende omvang. Wie de Nederlandse consumpt van honing wil voorzien, moet importeren. Dat was toen niet anders. Alleen de oorlogsjaren 1917 en '18 waren goede jaren, omdat de suiker- en honingimport stak.

Er werd een 'afdeling Handel' opgericht die het honingvraagstuk evenmin heeft kunnen oplossen. Die afdeling heeft evenwel nog heel lang bestaan, omdat die op zeker moment imkersbehoeften ging toevoegen aan het assortiment en daar was vraag naar. Zoals bekend heeft de NBV deze afdeling nog niet zo heel lang geleden afgestoten. Troostrijk is de gedachte dat veel leden om verschillende redenen van meet af aan bezwaren hadden tegen deze afdeling.

De Voorzitter der vereeniging. Bron: Maandschrift voor de bijenteelt No. 10 (oktober 1922)

De afdeling Handel was gevestigd in het 'Bijenhuis' waarover de vereniging in 1909 de beschikking kreeg. Het ging om een heel ander pand dan de loods aan de Grintweg in Wageningen. Dit pand kon aangekocht worden dankzij het persoonlijke kapitaal van voorzitter Wigman, dankzij wiens dikke portemonnee eveneens de suikervoorziening tot stand kwam: er moest immers iemand voorschieten en dat deed de preses zelve.

De VBBN werd opgericht in een tijd dat er met bijen in Nederland al enige tijd geen geld meer te verdienen viel. De eerste vijf lustra gingen in tegen een trend van achteruitgang. Aan de bijenteelt in 'losse bouw', dus met raampjes in gestapelde kasten, waren de meeste imkers nog lang niet toe. De Nederlandse imkerij werd 'natuursport' met als oogmerk 'de verstandelijke en zedelijke verheffing van ons volk'. Zo zouden wij het niet meer durven zeggen, maar met de strekking zijn we het in stilte wel eens.

Oude Groentjes vindt u in het archief van *Bijenhouden*,
bit.do/tijdschrift-archief

"Men deed alles om de imkers van de korf af te krijgen."